

N:o 29.

Ank. till Riksd. kansli den 19 mars 1909 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om förslag till lag angående obligatorisk kontroll å beredda kraftfodermedel m. m.

Uti en inom Andra Kammaren afgifven, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 133, har herr *J. A. Jonsson* i Hökhult anfört följande:

»Det måste erkännas, att jordbruk och kreatursskötseln i allmänhet nu bedrifves på ett mera praktiskt och rationellt sätt än under föregående tid. För att jordbruk och kreatursskötsel skola blifva lönande, fordras emellertid, att det finns tillgång på åtskilliga goda, oförfalskade hjälpmedel. Ett hjälpmedel, som jordbrukaren i allmänhet behöfver för kreatursskötselns rätta bedrifvande, är mera kraftfoder än han kan producera själf.

Kraftfoder har de senare åren börjat att användas i rätt stor utsträckning af jordbrukarna för utfodring af kreaturen såväl på de små egna hemmen och de mindre landtbruket som på de större egendomarna. Ofta hör man det spörsmålet framställas af våra jordbrukare: hvar får man köpa goda oförfalskade foderämnen?

Detta beror därpå, att de vid köp af fodermedel stundom fått varor uppblandade och förfalskade med främmande ämnen, som ej äro så lätta att upptäcka med samma, och att de därför blifvit misstänksamma mot i handel förekommande foderämnen.

Kraftfoder är numera en mycket allmän handelsvara, som föres i handel utan den ringaste kontroll beträffande varans godhet och beskaffenhet. Bland våra handelsvaror äro väl kraftfoderämnen att räkna bland dem, som äro mest utsatta för blandningar och förfalskningar genom tillsats af mindre värderika ämnen eller af alldeles värdelösa och för djuren skadliga sådana eller ock af ämnen, som väl innehålla hög procenthalt af näringsstoff, men som det oaktadt ej äro lämpliga eller passande till foder åt kreatur.

Staten har visserligen genom understöd till kemiska stationer beredt tillfälle att få kraftfoder och äfven andra varor kontrollerade. Till en början hoppades man, att de kemiska stationerna skulle blifva en hjälp mot förfalskningar och bedrägeri af ifrågavarande slag, en förhoppning, som emellertid ej gått i uppfyllelse.

Med de tillgångar och resurser, som de mera förmögna, större landtbrukarna hafva, kunna de bättre skydda sig för uppblandade och förfalskade foderämnen. De äro i allmänhet i stånd att göra större inköp af foderämnen på en gång samt erhålla partiet vederbörligen kontrolleradt och få säker uppgift om de beståndsdelar varan innehåller.

Annorlunda ställer det sig för de mindre jordbrukarna. Mycket sällan låta de undersöka de fodermedel de köpa. De ha i allmänhet icke tillgångar att köpa något större parti på en gång och det blir en dryg kostnad att låta undersöka mindre partier den ena gången efter den andra. Vidare tar det tid och är förenadt med många besvär i förhållande till de små belopp de kunna köpa för. I de flesta fall ha de ej tillgångar till att köpa sina varor, förrän de behöfva dem för att omedelbart användas till utfodring. Det skulle blifva mindre arbete och icke vara förenadt med så stor kostnad att lägga på varan, om den, som för kraftfoder i handel, låte undersöka varorna, enär undersökning då kunde ske af större partier på en gång, hvilket ej blir fallet, om hvarje förbrukare skall göra det.

Visserligen har bildats och bildas föreningar för gemensamma inköp af fodermedel för att kunna få billiga priser och goda oförfalskade varor. Men dessa föreningar ha icke upptagit alla de mindre jordbrukarna och vilja i många fall ej ikläda sig ansvar för fullgörandet af betalning för

erhållna varor, och åtskilliga föreningar af ifrågavarande slag hafva icke kunnat sammanhållas utan slutat upp med sin verksamhet.

Då det torde vara obestriddigt, att det stundom förekommer, att mer eller mindre uppblandade eller förfalskade, för kreatursfoder afsedda och beredda kraftfodermedel hållas till salu, t. o. m. för en del säljare alldeles okänt, så anser jag det vara nödvändigt, att till förekommande af sådant missbruk och för vinnande af säkerhet härför vi få en lag, som till exempel förpliktar säljaren att med undantag för mindre obetydliga partier hafva sina varor kontrollerade och att lämna uppgift om hvad de innehålla och, om så anses lämpligt, att å omslaget, som innesluter varan samt å räkningen å varan anbringa en uppgift angående varans namn och de olika ämnen den innehåller och som stadgar ansvar för säljaren beträffande uppgiftens riktighet i fråga om varans värdebestämmande ämnen eller som på något annat lämpligt sätt åstadkomme ett effektivt skydd för förfalskningar.

Det bör för hvarje rättänkande och samvetsgrann tillverkare af kraftfoder och för dem, som föra sådana varor i handel, vara af största intresse, att ett sådant skydd bringas till stånd. Därigenom skulle förtroendet för dessa varor komma att ökas.

På grund af hvad jag sålunda anfört hemställer jag, att Riksdagen ville besluta uti skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till en lag, hvarigenom obligatorisk kontroll af till salu hållna, beredda kraftfodermedel af alla slag blefve stadgad jämte skyldighet för hvarje säljare af sådana varor att förete och aflämna bevis om sådan kontroll samt intyg om fullständig analys å varan, och hvarigenom lämpliga straffbestämmelser därjämte fastställdes för underlåtelse häraf och för saluhållande af uppblandad, underhaltig eller förfalskad vara.»

År 1896 begärde Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. *Utskottets yttrande.* Maj:t täcktes taga under öfvervägande, om och huruledes vid handel med konstgjorda beredda fodermedel och gödningsämnen säljaren må förpliktas att alltid med ansvar för uppgiftens riktighet angifva varans namn och beståndsdelar, samt för Riksdagen framlägga förslag till den lag, som i sådant afseende kunde finnas erforderlig. I anledning häraf afläts till 1902 års riksdag en kungl. proposition, däri Kungl. Maj:t förklarade sig vilja inhämta Riksdagens yttrande öfver ett i propositionen framlagdt förslag till förordning angående handel med konstgjorda gödselmedel. Under förarbetena till denna förordning hade bland andra myndigheter landtbruksstyrelsen afgifvit

infordradt utlåtande och därvid öfverlämnat uppgjortt förslag till lag om handel med gödsel- och fodermedel samt äfven utsädesvaror. Såsom skäl för att det till Riksdagen öfverlämnade förslaget icke afsåg kraftfodermedel och utsädesvaror, anförde vederbörande departementschef vid ärendets föredragning i statsrådet, att det visat sig vara med så stora svårigheter förenadt att åstadkomma bestämmelser om en effektiv kontroll å handeln med sistnämnda två slag af varor, att frågan om meddelande af bestämmelser i sådant syfte ansetts böra för det dåvarande falla. 1902 års proposition föranledde emellertid icke något yttrande i själfva saken från Riksdagens sida, af den anledning att Riksdagen ansåg vissa i propositionen ifrågasatta stadganden vara af sådan beskaffenhet, att de icke lagligen kunde åvägabringas i annan ordning än den för stiftande af allmän civil-lag föreskrifna. Riksdagen, som på denna grund fann sig förhindrad att afgifva det ifrågasatta yttrandet, aflät emellertid en skrivelse till Kungl. Maj:t, däri Riksdagen, under hänvisning därtill att behof af lagstiftning i ämnet syntes vara för handen, så till vida förnyade den år 1896 gjorda framställningen, som Riksdagen nu anhöll, att Kungl. Maj:t ville för Riksdagen framlägga förslag till lag angående handel med konstgjorda gödselmedel. I enlighet härmed afgafs vid 1904 års riksdag en kungl. proposition med förslag till sådan lag. Ej heller detta förslag blef emellertid af Riksdagen antaget.

Innan utskottet går att vidare uttala sig i anledning af den föreliggande motionen, har utskottet ansett sig böra något beröra den utländska lagstiftningen i förevarande ämne. Därvid är till en början att märka den *finska* förordningen af den 8 augusti 1901 angående handel med konstgjorda gödslingsämnen och beredda fodermedel samt med utsädesvaror. Enligt förordningens första paragraf åligger det hvar och en, som yrkesmässigt försäljer eller förmedlar försäljning af i förordningen afsedda ämnen att, därest icke annorlunda skriftligen aftalats, senast då varan till köparen levereras tillställa denne faktura eller annat med säljarens namnunderskrift försedt bevis, innehållande vissa för hvart af varuslagen särskildt angifna uppgifter. Varan anses såld under garanti för dessa uppgifters riktighet. Hvad sålunda stadgats gäller dock icke, om det försålda partiet är mindre än 25 kg. gödslingsämnen eller fodermedel eller 10 kg. utsädesvaror. När gödslingsämne, fodermedel eller utsädesvara säljes i säck, kärl eller annan fast förpackning bör, där ej annorlunda aftalats, å hvarje förpackning anbringas tydligt och varaktigt märke, som jämväl skall i garantibeviset upptagas. Förordningen innehåller vidare bestämmelser, huru kontrollprof af levererade

varor skola tagas och undersökas, äfvensom stadgande därom att i fall undersökningen skulle utvisa, att den försålda varans verksamma beståndsdelar äro mindre, än hvad beviset innehåller, skall aftalet ändock anses behörigen fullgjordt, därest afvikelsen icke är större än hvad som blifvit såsom lagligt analysspelrum fastställdt. Närmare föreskrifter i dessa båda hänseenden återfinnas i en kungörelse af samma dag som förordningen. Slutligen meddelas straffbestämmelser såväl för underlåtenhet att till köpare öfverlämna föreskrifna uppgifter som för det fall, att beviset till men för köparen är oriktigt eller vilseledande. I sistnämnda hänseende stadgas olika straffsatser, om säljaren allenast varit vållande till oriktigheten eller därest säljaren haft vetskap om densamma. Endast i sistnämnda fall hör förbrytelsen, utan att angivelse skett, under allmänt åtal.

Likartade bestämmelser i fråga om skyldighet för säljare att vid försäljning garantera varans beskaffenhet finnas beträffande både fodermedel och gödningsämnen uti *danska* lagen den 26 mars 1898 om handel med Gödnings- og Foderstoffer, *engelska* lagen den 22 september 1893, *belgiska* lagen den 29 december 1887 samt med afseende å gödselmedel uti *franska* lagen den 4 februari 1888. Enligt de tre sistnämnda lagarna skola föreskrifna uppgifter alltid lämnas, och någon rätt för säljaren att medelst förbehåll eller aftal sätta lagbestämmelserna ur kraft är icke medgifven. I Danmark däremot äro lagens bestämmelser i denna del af tvingande natur endast i fråga om handel på leverans med gödningsämnen, men önskemål hafva där från landtbrukshåll framförts att i samband med en ifrågasatt revision af 1898 års lag skärpa densamma i denna del. Samtliga omförmälda lagar stadga straff såväl för försummelse från säljarens sida att aflämna föreskrifna uppgifter som äfven för den händelse uppgifterna befinnas oriktiga, de danska, franska och belgiska lagarna dock i sistnämnda fall endast, därest sviklig afsikt föreligger.

I vårt land likasom i utlandet har man sökt göra gällande, att de missförhållanden, hvarom här är fråga, och hvilka af motionären väckts på tal, skulle kunna undanrödjas utan särskild lagstiftning. Så har man hänvisat till möjligheten att på ett enkelt sätt från de kemiska stationerna erhålla analyser å dessa ämnen samt på de särskilda åtgärder i sådant hänseende, som från producenternas sida här i landet understundom vidtagits. Äfvenledes har man gifvit uttryck åt den förhoppningen, att genom allmän anslutning till den kooperativa rörelsen bland landtmännen möjlighet skulle beredas dessa att under betryggande garantier för varans godhet få sina behof i det förevarande afseendet tillgodosedda. Redan 1897, då landtbruksstyrelsen hade att afgifva infordradt utlåtande till

Kungl. Maj:t med anledning af 1896 års ofvannämnda riksdagsskrivelse, fann styrelsen emellertid anledning förklara, att den af styrelsen vid ett föregående tillfälle uttalade meningen, att med hänsyn särskildt därtill, att kostnadsfria analyser angående gödselmedel allt oftare tillhandahölles köpare, det utan lagstiftningens ingripande skulle kunna åstadkommas erforderlig kontroll å handeln med gödselmedel, icke blifvit af erfarenheten till riktigheten bekräftad, utan framställdes fortfarande klagomål öfver bristen å sådan kontroll i fråga såväl om gödsel- som fodermedel. Anledningarna till dylika klagomål lära icke sedan dess hafva förminskats. Tvärtom torde den omständigheten, att lagstiftningen i andra länder lagt hinder i vägen för handeln med underhaltiga foder- och gödselmedel, hafva föranlett därtill, att man hos oss, där dylika hinder icke förefinnas, i större omfattning söker marknad för sådana mer eller mindre underhaltiga varor. Särskildt lära i utlandet tillverkade underhaltiga ämnen af förevarande beskaffenhet i stor omfattning utbjudas i sydligaste Sverige. Hvad angår möjligheten att på den kooperativa rörelsens väg tillförsäkra sig fullgoda varor, har denna rörelse bland landtmännen af olika anledningar ännu icke tagit sådan omfattning, att den illojala handeln med dessa varor får antagas kunna blifva på den vägen omöjliggjord eller ens afsevärdt inskränkt.

Ehuru uppenbarligen svårigheter äro förbundna med åstadkommande af lämpliga och väl afvägda lagbestämmelser i den riktning motionen afser, anser dock utskottet, att af de ofvan omförmälda exemplen å hvad i utlandet i nämnda afseende åtgjorts och de, enligt hvad det påstås, i allmänhet goda verkningarna därpå framgår, att dylika bestämmelser äfven för vårt lands vidkommande skulle kunna leda till ett bättre sakernas tillstånd. Förhåller det sig, såsom erinrats, på det sätt, att genom det skydd, som finnes i grannländernas lagstiftning, vårt land äfventyrar att, mer än eljest skulle äga rum, öfversvämmas med fabrikat af förfalskade varor, hvarom här är fråga, utgör detta en särskild anledning att uppmärksamma denna sak. Utskottet finner därför, att en lagstiftning bör komma till stånd i det af motionären föreslagna syftet. Härvid synes man efter utlandets föredöme böra bygga på skyldighet för säljare att med ansvar för uppgiftens riktighet lämna de upplysningar angående varan, som lämpligen kunna föreskrifvas. Beträffande den närmare beskaffenheten af dessa upplysningar och sättet för deras åstadkommande finner sig utskottet icke kunna göra något uttalande. Dock bör beaktas, att hvarje anordning i kontrollsyfte alltid medför kostnad och därmed äfven inverkar på varans

pris samt sålunda, äfven den, träffar konsumenten. Stor försigtighet vid kontrollåtgärdernas närmare anordnande synes därför af nöden.

I hvilken omfattning en sådan lagstiftning, som den utskottet vill ifrågasätta, bör utsträckas till att eventuellt afse äfven gödsel- och utsädesmedel, lär en blifvande undersökning ådagalägga.

På grund af hvad utskottet sålunda anført, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med anledning af ifrågavarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida icke en lagstiftning bör komma till stånd för vinnande af kontroll å handeln med beredda kraftfodermedel samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill denna utredning kan föranleda.

Stockholm den 19 mars 1909.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservationer

af herrar *Trygger, Ridderbjelke, Gustaf Andersson, Rudebeck, Lorentz Petersson, och Widén.*

Herr *Zetterstrand* har anhållit få här antecknadt, att han ej deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
